

Veertig Jaar Visleurhandel

Richard Quaegebeur

Wanneer de ouderdom de deur op een kiertje zet, beginnen de meeste mensen eens serieus na te denken over gisteren.

Ik ben eerder gemakkelijk in de vishandel beland.

Na drie jaar soldaat, vier jaar oorlog, twee jaar lange omvaart, trouwde mijn vader in '20. Door zo een jeugd wordt men natuurlijk avonturier. Na zijn huwelijk werd hij ploegbaas bij een bedrijf dat kaaimuren bouwde. Daarna was hij leider bij een bedrijf dat een gezonken schip lichtte in de Schelde en woonden wij op een werf in St. Anneke. Hij zette toen zijn eerste stappen als duiker. Je weet wel, met die zware helm en dito schoenen, waarbij de levenslucht wordt aangevoerd met het draaien van een lier van een "luchtmaschine".

Die firma ging waarschijnlijk overkop. Mijn vader zat zonder werk en werd bezetsschipper op een binnenschip, zoals de meesten in die tijd, zonder motor.

Even voordien kwam ik op de wereld, zeven jaar na mijn zuster en vijf jaar na mijn broer, en na een paar misvallen van mijn moeder. Ik moet er gekomen zijn met wat geluk, werd wat bemoederd zoals een ziekelijk kind, maar niet-tegenstaande alles voelde en voel ik mij nog altijd prima.

Zes jaar woonden wij op die aak toen de eigenaar ook failliet ging. Wij trokken naar Brussel waar moeders zuster een viswinkel had. Na een paar jaar havenwerk, konden mijn ouders ook een vishandel overnemen.

In die winkel heb ik dan mijn jeugd doorgebracht. Ik ging tot mijn achttiende naar school, maar wegens omstandigheden, zoals de oorlog en de na-oorlogse periode, hielp ik mijn ouders in de zaak. Mijn zuster en broer waren ondertussen getrouwd en na mijn legerdienst ben ik dan maar in de winkel gebleven, bijna 6 jaar lang.

Ik had ondertussen kennis gemaakt met mijn huidige vrouw, was vijftientig en vond het stilaan tijd eens aan mijn eigen leven te denken. Niettegenstaande mijn vader begon te sukkelen met zijn gezondheid, wilden mijn ouders de winkel nog niet overlaten. Ik kwam overeen met mijn schoonbroer om een visleurhandel te beginnen.

Mijn broer en zuster hadden van thuis een feest gekregen bij hun huwelijk, maar ik heb dit geld gevraagd om het in een lichte vrachtwagen te

investeren. Van ons beider spaargeld kochten wij wat meubelen en hielden een kort noenmaal in het eethuis waar mijn vrouw werkte en daarmee was de zaak geklonken. Een feestmaal met elf man...

Samen met mijn schoonbroer was ik een handel begonnen in kreeftjes en krabben. Wij hadden een kookinstallatie in orde gebracht en zonden onze waar naar een paar groothandelaars in Brussel. Tevens kookten wij die beestjes voor de vele vissersvrouwen die in die tijd met een karretje de stad rondleurden. Wij wilden dan ook, na drie eerste wekdagen, de leurhandel uitoefenen als bijjob.

Nochtans duurde de periode van de zeekrabben van goede kwaliteit maar een goede twee maanden (oktober-november). In die periode was ook de broeitijd van tongen op de Witte Bank, waar de meeste krabben voorhanden waren. Door moderne visserijmethoden werd die broeiplaats "kapot" gevestigd. Hetzelfde gebeurde met de kreeftjes in de Zomertijd. Daardoor werden die geweldig duur en niet meer te kopen voor de gewone mens. Wij waren dus wel verplicht ons volledig toe te leggen op leurhandel. Die vissersvrouwen zijn ook stilaan uit het stadsbeeld verdwenen, deels door nieuwe verordeningen op leurhandel, deels door de onhygiënische behandeling van hun koopwaar, deels omdat niemand dit vak nog wilde uitoefenen.

Maar dit is slechts begonnen nadat ik al een paar jaar was getrouwd. Wij huwden dus op een zaterdag in februari en de woensdag daarop zijn wij dan, mijn schoonbroer en ik, voor het eerst vertrokken.

Op het eerste gezicht is visleurhandel (visventer klinkt mooier) maar alleedaags. In die tijd (ca. 1953) werden wij eerder geklasseerd bij schippers, foorgasten, (ik heb steeds veel respect gehad voor die mensen) schareslijpers, enzomeer. Toen wij begonnen, waren er ongeveer vijftien wagens die met vis naar het binnenland trokken (meestal Wallonië).

De meeste leurders met groenten en fruit verkochten echter ook vis maar dan wel de goedkoopste soorten en vaak van mindere kwaliteit door slechte vervoeromstandigheden.

Daar die plaatselijke leurders meestal veel familie en kennissen hadden in de dorpen was dit een zekere concurrentie voor ons, maar lang heeft dit niet geduurd. Onze wagen was ingericht met isolatieplaten en ijsbakken en zo kregen de mensen vertrouwen in ons.

Op aanraden van mijn oom, een schipper, hadden wij de Maaskant in Limburg gekozen, als gebied waar moeilijk verse vis te krijgen was.

Na een paar jaar sukkelen - de eerste week hadden wij elk honderd frank verdiend - kwam de verkoop los en kochten wij onze tweede wagen. Ik ging de baan op met mijn vrouw en mijn schoonbroer met een knecht die wij aanvaardden om te koken en vis te kuisen in de mijn. Toen hij echter een drietal jaar later zijn voet brak, is mijn zuster blijven meegaan met haar man.

Mijn vader was ondertussen gestorven en mijn moeder, die toen in Oostende woonde, wilde voor haar kinderen zorgen. Gelukkig konden mijn schoonouders ook voor mijn drie kinderen zorgen als wij op de baan waren.

Het werd een periode van voorspoed en goede verdiensten. Wij vertrokken nu voor drie dagen op ronde woens-, donder- en vrijdag, en in de Vastentijd deden wij er nog de dinsdag bij. Wij hadden gedacht van markten te doen, maar omdat wij konden rekenen op vaste, regelmatig kopende klanten, vonden wij het zekerder op die manier voort te doen en dus te leuren van deur tot deur, zoals men dit noemt.

Het werden zware weken. Maandag en dinsdag al de aankopen doen en bewerken, kuisen en fileren. Woensdagmorgen rond twee uur vertrekken. Eerst was er maar een autosnelweg van Jabbeke tot Gent, wat later tot Wetteren, en dan tot Aalst en weer later tot Brussel. Verderop nog een grote baan tot Leuven, maar daar moest ik afslaan richting Diest en Hasselt en dit waren maar tweevaksbanen.

's Woensdags waren wij rond tien uur 's avonds op ons logement om donderdagmorgen om vijf uur op te staan. De vis moest uit het ijs om ze te etaleren want rond zeven uur belden wij bij onze eerste klant aan. Zonder ophouden, zelfs niet om te eten, bleven wij verkopen en konden

wij tegen elf uur 's nachts ons middagmaal gebruiken. Op vrijdagmiddag stopten wij tegen één uur en begon de weg terug. Als het meeviel waren wij in een kleine vijf uur thuis. Soms wasten wij nog 's avonds de wagen.

Wij werden wel gewaar dat die ronde te ver was, maar daartegen stond dat wij vrij waren van concurrentie. Er kwamen wel eens Hollandse leurders met vis over de grens met goedkope waar, maar die werden toen met een scheef oog bekeken.

De wegen waren ook niet onderhouden maar er was veel minder verkeer. In Limburg waren er maar weinig banen gemarkeerd. Zo herinner ik nog de weg van As naar Mechelen-aan-de-Maas. Aan weerskanten dennebos en heide. Hier en daar was een witte kalkstreep op de boompjes aangebracht. Bij mistig weer, en die bleef er verdomd graag hangen, moesten wij ons zowel links als rechts oriënteren langs de baan. Steeds moest je dan kunnen remmen wanneer je neus aan neus tegenover een - gelukkig zeldzame - tegenligger kwam te staan.

Zoals iedereen die veel "de baan doet" hebben wij alle soorten weer meegemaakt. Sneeuw, ijzel, mist, watersnood op de wegen. Moest het te herdoen zijn, zou ik nooit zover een ronde

zoeken, maar na een paar jaar voelde ik mijn klantenbestand aan als iets wat ik zelf verwezenlijkt had. Ik kwam in contact met vele mensen die ik begon te beschouwen als vrienden. Men heeft mij eens verteld dat een goede "commerçant" dat niet mag hebben, doch op dit punt ben ik misschien te veel mens.

De meeste voorouders van die mensen hebben pas enige welstand gekregen met de ontginningen van de koolmijnen. Die brachten andere industrieën mee. Voorheen was er veel zand met langs de Maas een kleine strook vruchtbare grond, veel armoede, veel bijgeloof en heerschappij van de geestelijken. Het land is ver gelegen van Brussel en waarschijnlijk een blok geweest aan het been van België. In 1830 heeft Nederland nooit aanspraak willen maken op die provincie niettegenstaande de verwantschap met het nabijgelegen vruchtbare en industrieel ontwikkeld Hollands Limburg.

Ik leerde die mensen dus kennen; hun lief en leed wilden ze aan ons kwijt, zoals de meeste mensen onder ons trouwens. Ik ondervond hoe sommige geestelijken nog macht uitoefenden op de bevolking. Op een dag kwam een zuster aan mijn wagen. Ze was moeder overste van een home van ouderlingen. De pastoor van de parochie had gezorgd voor visleveringen door

middel van de kleine colli's uit Oostende. Die leveringen waren geleverd tegen een vaste, zeer lage prijs. Waren op sommige weken de visprijzen te hoog, werd natuurlijk de diepvries opgedaan of minderwaardige vis verzonden. Om de prijzen nog te drukken werd die vis nog verzonden met tarief twee (bestaat niet meer) per spoor. Twee dagen later was die vis ter plaatse. Nu, moeder overste wou vis kopen aan mijn wagen en deed dit dan ook. Niettegenstaande de pastoor ook aan mij kocht, kwam hij buiten en begon voor iedereen de zuster uit te maken. Zij liet zich echter niet doen en verweet hem zijn percenten die hij van vele minderwaardige leveringen opstreek.

En toen hij gewaar werd dat het te ver ging riep hij uit: "Hoe slechter de vis, hoe groter de versterving!" Veel mensen aten inderdaad vis 's vrijdags en in de vasten. Ik heb nog lang geleverd aan dit rusthuis.

Niet alle pastoors die ik gekend heb zijn zo. Ik heb er gekend die hun eigen eten meegaven aan armen. Wat ik wel ondervond, was dat die geestelijken niet te hoog geklommen zijn op de klerikale "ladder". Ja, enkelen hebben zelfs hun leven veranderd.

De meeste mensen waren aan de brave kant. Sommigen bedrogen anderen maar dan meestal uit noodzaak.

Ik heb ook mensen gekend die een kind opgekweekt hebben dat de hersenen had van een beest. Die jongen is dertig jaar geworden... Die mensen aanvaardden dit als een beproeving van God. Toen die jongen stierf, en de pastoor iets vertelde van de duivel, zijn de ogen van de moeder opengegaan en heeft ze zelfmoord gepleegd. De desillusie was haar te groot.

Een ander soort klanten waren de lesgevendenden. Er waren schoolmeesters die beter vis kenden dan ik. Een wilde zelfs de les spellen aan mijn schoonbroer, die vroeger visser was op zee. Die man had eens meegevaren met het jacht van een vriend maar zonder hem zou het waarschijnlijk verkeerd afgelopen zijn want hij had al zijn ondervinding en logische kennis nodig om de boot in de correcte koers te houden. Anderen van die "klasse" moesten alles op de gram gewogen zien. Maar ik zal die schoolmeester niet vergeten die na zijn uren nog ongeletterde burens leerde lezen en schrijven, zij het nog tussen pot en pint.

En dan nog die deftige "madam" die alle soorten vis vroeg, maar dan de duurste eerst, en toen ik zei dat er nog tongen over waren in mijn ijsbak, vond ze dat die te veel graten hadden en

kocht ze een kilo verse haring. (Tongen: 300 fr./kg. - Verse haring: 18 fr./kg.)

Ook nog die barones, die het niet onder haar stand vond om zelf aan de wagen te komen. Ze kocht hetzelfde voor haar familie als voor het personeel en babbelde met gebeurlijk omstande klanten over alles en nog wat. Zijzelf was van adellijke afkomst maar nog nooit had ik zo'n mens ontmoet.

Op een dag moest ik tot de ingang rijden van haar kasteel.

Het had geijzeld en de weg lag buitengewoon glad. En toen ze de trappen afkwam voor de voordeur, gleed ze uit en donderde de achttal trappen af op haar achterste, met de benen in de

lucht. Ik hielp haar recht maar niettegenstaande haar goede vijftig jaar had ze geen pijn, zei ze. Nochtans had ik gezien dat ze een roze minibroekje, nu slijpe droeg. Ik had er zelf nooit durven over beginnen maar zelf hoor ik het haar nog zeggen: "Je hebt wel gezien nu dat wij ook maar gewoon zijn, ten andere uw vrouw zal ook wel zulke broekjes dragen, zeker?"

Zij is later zwaar ziek geworden en na een tijdje overleden. De baron, wij noemden hem baron maar in feite was hij maar ridder, nam toen een gezelschapsdame in dienst, en die voelde zich dadelijk van de hoogste adel. Kopen aan een viswagen was dan ook onder haar stand.

Veel van die anecdotes kan ik aanhalen maar ik veronderstel dat iedereen wel iets dergelijks heeft meegemaakt, vooral als men zoveel bij de mensen komt.

Wat mij wel is bijgebleven is de oprechtheid van de klanten die ons hun lief en leed vertelden en zelfs meeleeften als ik enig tegenslag ondervond, of sommige dagen wat in de put zat door het werk en de moeheid.

(wordt vervolgd)